

István HALLER

Aplicarea Directivei 2000/43/CE de către Curtea de Justiție a Uniunii Europene

I. Introducere

Directiva Consiliului 2000/43/CE din 29 iunie 2000 cu privire la implementarea principiului tratamentului egal între persoane indiferent de originea rasială sau etnică (în continuare Directiva 2000/43/CE), publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L180/22, are ca scop stabilirea unui cadru pentru combaterea discriminării pe baza rasei sau originii etnice, în vederea punerii în aplicare în statele membre a principiului egalității de tratament. În România, directiva este implementată prin Ordonanța de Guvern nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare (în continuare, O.G. nr. 137/2000), republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I nr. 166 din 7 martie 2014.

Prezenta analiză compară interpretările date de Curtea de Justiție a Uniunii Europene (în continuare, CJUE) cu textul în sine al directivei și cu prevederile legii naționale, utilizând baza de date a Uniunii Europene (www.curia.europa.eu), inclusiv traducerile în limba română.

II. Analiză

2.1. Domeniul de aplicare

Directiva 2000/43/CE, prevede următoarele aspecte relevante: „Scopul prezentei directive este de a stabili un cadru pentru combaterea discriminării pe baza rasei sau originii etnice, în vederea punerii în aplicare în statele membre a principiului egalității de tratament” (art. 1). „În sensul prezentei directive, principiul egalității de tratament înseamnă că nu se face o discriminare directă sau indirectă pe baza rasei sau originii etnice” [art. 2 alin. (1)].

Art. 3 alin. (1) stabilește: „În limitele competențelor conferite Comunității, prezenta directivă se aplică tuturor persoanelor, atât din sectorul public, cât și din cel privat, inclusiv organismelor publice, în ceea ce privește:

a) condițiile de acces la locurile de muncă, activități independente sau autonome, inclusiv criteriile de selecție și condițiile de recrutare, indiferent care este ramura de activitate și avându-se în vedere toate nivelurile ierarhiei profesionale, inclusiv promovarea;

b) accesul la toate tipurile și la toate nivelurile de orientare profesională, formare profesională, perfecționare și recalificare, inclusiv experiența practică de lucru;

(c) condițiile de angajare și condițiile de muncă, inclusiv concedierile și remunerarea;

(d) afilierea la și angajarea într-o organizație a lucrătorilor sau patronatului sau în orice organizație ai cărei membri aparțin unei anumite profesii, inclusiv beneficiile oferite de asemenea organizații;

(e) protecția socială, inclusiv securitatea socială și îngrijirea medicală;

(f) avantajele sociale;

(g) educația;

(h) accesul la bunuri și servicii și furnizarea acestora, la dispoziția publicului, inclusiv în ceea ce privește locuința.”

O.G. nr. 137/2000 are prevederi mai generale, interzicând discriminarea bazată pe orice criteriu și în orice domeniu: „Potrivit prezentei ordonanțe, prin discriminare se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenență la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice” [art. 2 alin. (1)]. Dintre domenii sunt ulterior dezvoltate egalitatea în activitatea economică și în materie de angajare și profesie (art. 6-9), accesul la serviciile publice administrative și juridice, de sănătate, la alte servicii, bunuri și facilități (art. 10), accesul la educație (art. 11), libertatea de circulație, dreptul la libera alegere a domiciliului și accesul în locurile publice (art. 12-14) și dreptul la demnitatea personală (art. 15).

A. Cauza C-328/04 („Vajnai”)

ATTILA VAJNAI

6 octombrie 2005

Scurtă prezentare: Cauza se referă la posibilitatea cercetării penale a unei persoane care a purtat steaua roșie în condițiile în care acest semn este considerat ca reprezentând promovarea ideologiei comuniste sancționate penal.

Analiză: situația nu are nicio legătură cu directiva (pct. 14).

Soluție: CJUE nu are competența de a răspunde la cerere.

B. Cauza C-391/09 („Runevič-Vardyn și Wardyn”)

MALGOŽATA RUNEVIČ-VARDYN și ŁUKASZ PAWEŁ WARDYN împotriva VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJA, LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO MINISTERIJA, VALSTYBINĖ LIETUVIŲ KALBOS KOMISIJA și VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJOS TEISĖS DEPARTAMENTO CIVILINĖS METRIKACIJOS SKYRIUS

12 mai 2011

Scurtă prezentare: reclamanta din acțiunea principală, cetățean lituanian de apartenență etnică poloneză, a declarat că numele ei s-a scris în documente oficiale în transcriere în lituaniană (Malgožata Runevič) și nu în forma poloneză (Małgorzata Runiewicz), după ce în certificatul de naștere s-a scris cu litere chirilice; în urma căsătoriei și numele soțului s-a transcris din poloneză (Łukasz Paweł Wardyn) fără diacritice (Lukasz Paweł Wardyn), iar cea a soției în varianta lituaniană (Vardyn).

Analiză:

- directiva are drept scop stabilirea unui cadru pentru combaterea discriminării pe baza rasei sau originii etnice în vederea punerii în aplicare în statele membre a principiului egalității de tratament (pct. 39);

- este important ca toate persoanele fizice să fie protejate împotriva discriminării pe baza rasei sau originii etnice (pct. 40);

- în vederea dezvoltării unor societăți democratice și tolerante care să permită participarea tuturor persoanelor, fără deosebire de rasă sau origine etnică, acțiunile specifice privind discriminarea bazată pe rasă sau origine etnică trebuie să depășească accesul la activități

desfășurate ca angajat sau ca persoană independentă și să acopere domenii precum cele enumerate la art. 3 alin. (1) din directivă (pct. 41);

- directiva se aplică tuturor persoanelor, atât din sectorul public, cât și din cel privat, inclusiv organismelor publice, în ceea ce privește domeniile enumerate în mod exhaustiv (pct. 42);
- domeniul de aplicare al directivei nu poate fi definit în mod restrictiv (pct. 43);
- nu rezultă totuși că o reglementare națională privind transcrierea numelor de familie și a prenumelor în actele de stare civilă trebuie să fie considerată ca intrând în domeniul de aplicare al directivei (pct. 44);
- nu se poate considera că o astfel de reglementare națională privind transcrierea numelor intră sub incidența noțiunii de „serviciu” (pct. 45);
- lucrările pregătitoare referitoare la directivă, care a fost adoptată de Consiliul Uniunii Europene, hotărând în unanimitate, conform articolului 13 CE, menționează că acest consiliu nu a dorit să ia în considerare o propunere de modificare a Parlamentului European, potrivit căreia „exercitarea funcțiilor oricărui organism sau autoritate publică, inclusiv menținerea ordinii, controlul imigrației și sistemul juridic și penal”, ar fi incluse în lista activităților enumerate la art. 3 alin. (1) din această directivă (pct. 46);
- deși domeniul de aplicare al directivei nu trebuie interpretat în mod restrictiv, acesta nu acoperă o reglementare națională privind transcrierea numelor de familie și a prenumelor în actele de stare civilă.

Soluție: o reglementare națională care prevede că numele de familie și prenumele unei persoane pot fi transcrise în actele de stare civilă din acest stat numai sub o formă care să respecte normele de grafie ale limbii oficiale naționale privește o situație care nu intră în domeniul de aplicare al directivei.

C. Cauza C-310/10 („Agafitei și alții”)

MINISTERUL JUSTIȚIEI ȘI LIBERTĂȚILOR CETĂȚENEȘTI ÎMPOTRIVA ȘTEFAN AGAFITEI ȘI ALȚII
7 iulie 2011

Scurtă prezentare: reclamantii magistrați au solicitat obținerea reparării prejudiciului suferit ca urmare a tratamentului discriminatoriu provenind din legislația națională care prevede remunerare diferită magistraților în general și procurorilor din cadrul DNA și DIICOT, după ce Curtea Constituțională a României a decis că O.G. nr. 137/2000 nu se poate interpreta în sensul de a acorda competențe materiale Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării (în continuare, CNCD) de a constata discriminarea și de a aplica amenzi contravenționale dacă sursa discriminării ar fi o normă juridică cu caracter de lege.

Analiză:

- discriminarea pusă în discuție nu este întemeiată pe criteriile stabilite de directivă, ci pe criteriul categoriei socioprofesionale, în sensul legii naționale (pct. 32);
- situația excede cadrului directivei (pct. 33);
- când o legislație națională intenționează să se conformeze, în soluționarea unor situații pur interne, soluțiilor reținute în dreptul Uniunii, pentru a evita spre exemplu apariția unor discriminări împotriva resortisanților naționali sau a unor eventuale denaturări ale concurenței ori pentru a asigura o procedură unică în situații comparabile, există un interes cert ca, pentru evitarea unor viitoare divergențe de interpretare, dispozițiile sau noțiunile preluate din dreptul Uniunii să primească o interpretare uniformă, indiferent care ar fi condițiile în care acestea urmează să fie aplicate (pct. 39);
- speța nu ridică o astfel de problemă (pct. 40);

• nu s-a demonstrat că în speță ar exista un interes cert pentru asigurarea unei uniformități de interpretare a unor dispoziții sau a unor noțiuni preluate din dreptul Uniunii, indiferent care ar fi condițiile în care acestea ar urma să fie aplicate, astfel încât Curtea să fie abilitată să răspundă la întrebările preliminare adresate de instanța de trimitere (pct. 42);

• deși necesitatea de a asigura interpretarea uniformă a normelor dreptului Uniunii poate să justifice extinderea competenței Curții în materie de interpretare la conținutul unor norme juridice cu caracter de lege, inclusiv în ipoteza în care acestea sunt aplicabile numai indirect unei situații date, în considerarea faptului că o normă de drept național face trimitere la acestea, nu este în schimb posibil ca, pe baza aceleiași considerații și fără a fi încălcată repartizarea competențelor între Uniune și statele sale membre, să se confere supremație normei respective a dreptului Uniunii în raport cu normele interne de rang superior, care ar impune, într-o astfel de situație, înlăturarea aplicării respectivei norme de drept național sau a interpretării date acesteia (pct. 47).

Soluție: cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare este inadmisibilă.

D. Cauza C-571/10 („Kamberaj”)

SERVET KAMBERAJ împotriva ISTITUTO PER L'EDILIZIA SOCIALE DELLA PROVINCIA AUTONOMA DI BOLZANO (IPES), GIUNTA DELLA PROVINCIA AUTONOMA DI BOLZANO, PROVINCIA AUTONOMA DI BOLZANO, cu participarea ASSOCIAZIONE PORTE APERTE/OFFENE TÜREN, HUMAN RIGHTS INTERNATIONAL, ASSOCIAZIONE VOLONTARIUS, FONDAZIONE ALEXANDER LANGER

24 aprilie 2012

Scurtă prezentare: Reclamantul din acțiunea principală este un resortisant albanez rezident și încadrat în muncă stabil din anul 1994 în Provincia autonomă di Bolzano, titular al unui permis de ședere pe durată nedeterminată. În perioada 1998-2008 a beneficiat de ajutorul pentru locuință. Solicitarea lui pentru ajutorul aferent anului 2009 s-a respins pentru motivul că bugetul destinat resortisanților țărilor terțe fusese epuizat. Reclamantul cere să se constate că respectiva decizie de respingere constituie o discriminare. Instanța națională a formulat o întrebare privind inclusiv aplicabilitatea Directivei 2000/43/EC.

Analiză:

• directiva se aplică numai în cazul discriminărilor directe sau indirecte pe baza rasei sau a originii etnice, nu se referă la diferența de tratament bazată pe cetățenie și nu aduce atingere dispozițiilor și condițiilor legate de intrarea și de rezidența cetățenilor din terțe țări și a persoanelor apatride pe teritoriul statelor membre și nici vreunui tratament care izvorăște din statutul legal al cetățenilor din terțe țări și al persoanelor apatride (pct. 49).

• discriminarea invocată de reclamantul din acțiunea principală nu intră în domeniul de aplicare al directivei (pct. 50)

Soluție: întrebarea formulată este inadmisibilă.

E. Cauza C-83/14 („CHEZ Razpredelenie Bulgaria”)

CHEZ RAZPREDELLENIE BULGARIA AD împotriva KOMISIA ZA ZASHTITA OT DISKRIMINATSIA cu participarea ANELIA NIKOLOVA și DARZHAVNA KOMISIA ZA ENERGIYNO I VODNO REGULIRANE

16 iulie 2015

Scurtă prezentare: Doamna Nikolova deține, în cadrul unei întreprinderi individuale, un magazin alimentar situat în cartierul „Gizdova mahala” din orașul Dupnitsa (Bulgaria), cartier

locuit în principal de persoane de origine romă, unde au fost instalate contoare de energie electrică pentru toți abonații acestui cartier pe stâlpii din beton care fac parte din rețeaua liniei electrice aeriene, la o înălțime de șase-șapte metri, în timp ce în celelalte cartiere contoarele sunt amplasate la o înălțime de 1,70 metri, în general în locuințele consumatorilor, pe fațadele exterioare sau pe gardurile din jurul acestora. Ea a sesizat această practică considerând ca fiind o discriminare directă pe criteriul naționalității, deși a indicat că este de origine etnică bulgară, nu se autodefinește ca fiind romă. Autoritatea de egalitate din Bulgaria a constatat că fapta reprezintă discriminare indirectă bazată pe naționalitate. Decizia fiind anulată (pe motivul neindicării în raport cu deținătorii cărei alte naționalități ar fi fost discriminată doamna Nikolova) autoritatea a luat o nouă decizie de constatare a discriminării directe bazate pe „situația personală” a doamnei Nikolova. Firma față de care s-a constatat discriminarea a atacat din nou decizia autorității de egalitate. S-a ridicat inclusiv problema atingerii unui drept prevăzut de lege, pe considerentul că legislația din Bulgaria nu prevede în mod expres dreptul consumatorului de a putea putea citi propriul contor¹.

Analiză:

- furnizarea de energie electrică intră în domeniul de aplicare al directivei, dispozițiile art. 3 alin. (1) lit. h) trebuie interpretate în sensul că instalarea la utilizatorul final a unui contor de energie electrică, care constituie un accesoriu legat indisolubil de furnizarea menționată, intră în domeniul de aplicare al directivei și este supusă respectării principiului egalității de tratament consacrat de aceasta (pct. 43);
- domeniul de aplicare al directivei nu poate fi definit în mod restrictiv, având în vedere scopul său și natura drepturilor pe care urmărește să le protejeze; principiul egalității de tratament la care se referă nu se aplică unei anumite categorii de persoane, ci și persoanelor care, deși nu aparțin ele înseși rasei sau etniei în cauză, suportă însă un tratament mai puțin favorabil sau o situație specială dezavantajoasă (pct. 56);
- chiar dacă doamna Nikolova nu este de origine romă, totuși originea romă a majorității locuitorilor cartierului în care ea își desfășoară activitatea constituie elementul în funcție de care persoana în cauză apreciază că a suferit un tratament mai puțin favorabil sau o situație specială dezavantajoasă² (pct. 59);

---

¹ Într-un caz similar (*Cauza VALERI HARIEV BELOV împotriva CHEZ ELEKTRO BULGARIA AD, LIDIA GEORGIEVA DIMITROVA, ROSELINA DIMITROVA KOSTOVA, KREMENA STOYANOVA STOYANOVA, CHEZ RAZPREDELENE BULGARIA AD, IVAN KOVARZHCHIK, ATANAS ANTONOV DANDAROV, IRZHI POSTOLKA, VLADIMIR MAREK, DARZHAVNA KOMISIA PO ENERGIYNO I VODNO REGULIRANE*) autoritatea de egalitate din Bulgaria, similar CNCD-ului, a formulat întrebări preliminare, soluția fiind de neкомпetență a CJUE de a răspunde la aceste întrebări, arătând următoarele: organul de trimitere trebuie să aibă caracterul unei „instanțe”, fiind luate în considerare originea legală a organului, caracterul său permanent, caracterul obligatoriu al competenței sale, natura contradictorie a procedurii, aplicarea de către organ a normelor de drept, precum și independența acestuia (pct. 38); instanțele naționale au competență de sesizare numai dacă există un litigiu pendent pe rolul lor și dacă sunt chemate să se pronunțe în cadrul unei proceduri destinate să se finalizeze printr-o decizie cu caracter jurisdicțional (pct. 39); un organism poate fi calificat drept „instanță” dacă îndeplinește o funcție jurisdicțională, dar dacă exercită alte funcții, în special de natură administrativă, această calificare nu îi este recunoscută (pct. 40); decizia pe care autoritatea de egalitate este chemată să o pronunțe la capătul unei proceduri care urmează sesizării acestui organism seamănă cu o decizie de tip administrativ și nu are un caracter jurisdicțional (pct. 51).

² În cauza *S. COLEMAN împotriva ATTRIDGE LAW, STEVE LAW* CJUE a stabilit că Directiva 2000/78/CE de creare a unui cadru general în favoarea tratamentului egal privind ocuparea forței de

• o dispoziție națională care nu califică drept tratament „mai puțin favorabil” sau drept „situație specială dezavantajoasă” decât faptele care aduc atingere unui „drept” sau unui „interes legitim” al unei persoane, prevede o condiție care nu rezultă din dispozițiile menționate ale directivei și care, prin urmare, are drept consecință restrângerea domeniului protecției garantate prin directiva menționată (pct. 68).

Soluție:

• noțiunea „discriminare bazată pe originea etnică” trebuie interpretată în sensul că, în împrejurările date, în care totalitatea contoarelor de energie electrică sunt amplasate, într-un cartier urban populat în principal de locuitori de origine romă, pe stâlpi care fac parte din rețeaua liniei electrice aeriene, la o înălțime de șase-șapte metri, în timp ce în celelalte cartiere, asemenea contoare sunt amplasate la o înălțime mai mică de doi metri, noțiunea menționată se aplică indiferent dacă măsura colectivă menționată afectează persoanele care au o anumită origine etnică sau pe cele care, fără a avea originea menționată, suportă, împreună cu primele, tratamentul mai puțin favorabil sau situația specială dezavantajoasă care rezultă din această măsură;

• directiva trebuie interpretată ca opunându-se unei dispoziții naționale care prevede că, pentru a se putea stabili existența unei discriminări directe sau indirecte pe baza rasei sau a originii etnice, tratamentul mai puțin favorabil sau situația specială dezavantajoasă trebuie să conștă într-o atingere a unor drepturi sau interese legitime.

2.2. Noțiunea de discriminare directă

Directiva 2000/43/CE definește discriminarea directă prin următoarele: „Se consideră că are loc o discriminare directă atunci când o persoană este tratată mai puțin favorabil decât a fost sau ar fi o altă persoană, într-o situație comparabilă, pe baza rasei sau originii etnice”. [art. 2 alin. (2) lit. a)].

O.G. nr. 137/2000, fără să precizeze clar noțiunea de discriminare directă, prevede cele arătate la cap. 2.1. [art. 2 alin. (1)].

Cauza C-54/07 („Feryn”)

CENTRUM VOOR GELIJKHEID VAN KANSEN EN VOOR RACISMEBESTRIJDING împotriva
FIRMA FERYN NV
10 iulie 2008

Scurtă prezentare: *Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding*, autoritatea desemnată în Belgia pentru a promova egalitatea de tratament pe baza Directivei 2000/43/CE³, a solicitat instanțelor belgiene pentru litigii de muncă să constate că societatea Feryn, specializată în vânzarea și în instalarea de uși basculante și secționale, a aplicat o politică discriminatorie la angajare. Acțiunea a fost întemeiată pe declarațiile publice ale directorului acestei întreprinderi, potrivit cărora, în esență, întreprinderea sa urmărește să recruteze instalatori, dar nu angajează „alohtoni” din cauza reticenței clienților de a le permite accesul pe durata lucrărilor în locuința lor privată.

---

muncă și condițiile de muncă este aplicabilă și unei persoane care nu are dizabilitate, dar este tratată diferit din cauza copilului care are dizabilitate. Această formă de discriminare a fost denumită de literatura de specialitate ca fiind discriminare prin asociere.

³ Similar cu CNCD din România, însă are autoritate doar privind discriminarea rasială.

Soluție: Faptul că un angajator declară public că nu va angaja salariați cu o anumită origine etnică sau rasială constituie o discriminare directă la angajare, întrucât astfel de declarații sunt de natură să descurajeze în mod serios anumiți candidați să își depună candidaturile și, prin urmare, sunt de natură să împiedice accesul acestora la piața muncii.

2.3. Noțiunea de discriminare indirectă

Directiva 2000/43/CE definește discriminarea indirectă prin următoarele: „se consideră că are loc o discriminare indirectă atunci când o dispoziție, un criteriu sau o practică aparent neutră pune o persoană, de o anumită rasă sau origine etnică, într-o situație specială dezavantajoasă, în comparație cu alte persoane, în afară de cazul în care acea dispoziție, criteriu sau practică se justifică obiectiv, printr-un scop legitim și dacă mijloacele de atingere a acelui scop sunt corespunzătoare și necesare” [art. 2 alin. (2) lit. b)].

O.G. nr. 137/2000, interzice discriminarea indirectă, fără a o defini: „Sunt discriminatorii, potrivit prezentei ordonanțe, prevederile, criteriile sau practicile aparent neutre care dezavantajează anumite persoane, pe baza criteriilor prevăzute la alin. (1), față de alte persoane, în afară cazului în care aceste prevederi, criteriile sau practici sunt justificate obiectiv de un scop legitim, iar metodele de atingere a acelui scop sunt adecvate și necesare” [art. 2 alin. (3)].

Cauza C-83/14 („CHEZ Razpredelenie Bulgaria”)

CHEZ RAZPREDELENIE BULGARIA AD împotriva KOMISIA ZA ZASHTITA OT DISKRIMINATSIA cu participarea ANELIA NIKOLOVA și DARZHAVNA KOMISIA ZA ENERGIYNO I VODNO REGULIRANE

16 iulie 2015

Scurtă prezentare: conform celor arătate la cap. 2.1.

Analiză:

- noțiunea privind existența unei „practici aparent neutre” trebuie înțeleasă ca desemnând o practică neutră „la prima vedere” (pct. 93);
- spre deosebire de o discriminare directă, discriminarea indirectă poate rezulta dintr-o măsură care, deși formulată în mod neutru, adică prin referire la alte criterii nelegate de caracteristica protejată, conduce însă la dezavantajarea în special a persoanelor care posedă această caracteristică (pct. 94);
- dacă rezultă că o măsură care dă naștere la o diferență de tratament a fost instituită din motive legate de rasă sau de originea etnică, o asemenea măsură trebuie calificată drept discriminare directă, nu indirectă (pct. 95);
- o discriminare indirectă întemeiată pe rasă sau pe originea etnică nu impune ca o motivare de acest tip să figureze la baza măsurii în discuție; ca o măsură să fie considerată ca fiind discriminare indirectă este suficient ca, deși utilizând criterii neutre neîntemeiate pe caracteristica protejată, măsura menționată să aibă ca efect dezavantajarea în special a persoanelor care posedă această caracteristică (pct. 96);
- din sintagma „situație dezavantajoasă specială”, dar nici din celelalte precizări cuprinse de directivă nu rezultă că o asemenea situație dezavantajoasă nu ar exista decât în prezența unui caz de inegalitate deosebit de nefavorabilă, vădită și gravă (pct. 99);

- această condiție („situație dezavantajoasă specială”) trebuie înțeleasă ca însemnând că în special persoanele de o anumită origine etnică sunt dezavantajate ca urmare a măsurii în cauză (pct. 100);
- nu se impune niciun nivel special de gravitate în ceea ce privește situația specială dezavantajoasă prevăzută de directivă; în aceste condiții, lipsa utilizării unui asemenea criteriu al gravității în reglementarea națională menționată anterior nu poate ridica probleme de conformitate cu directiva menționată (pct. 103);
- presupunând că instanța de trimitere ar ajunge la concluzia că practica în litigiu nu constituie o discriminare directă bazată pe originea etnică, ci o discriminare indirectă, este necesar să se arate că situația de fapt constatată de această instanță permite să se considere că o asemenea practică prezintă caracteristicile necesare pentru a constitui o discriminare indirectă în sensul directivei, în afară de cazul în care poate fi justificată (pct. 105);
- practica instalării contoarelor de energie electrică și criteriul potrivit căruia ea ar fi fost pusă în aplicare în mod exclusiv într-un cartier în care au fost constatate numeroase manipulări și degradări ale contoarelor de energie electrică, precum și racordări nelegale, ar constitui o practică și un criteriu aparent neutre (pct. 106);
- în temeiul afirmațiilor cuprinse în decizia de trimitere este cert că practica menționată nu s-a dezvoltat decât în cartiere urbane în care, precum cel în discuție în litigiul principal, locuiesc în principal persoane de origine romă, o astfel de practică este de natură să afecteze în proporții considerabil mai mari persoanele care au o asemenea origine etnică și, prin urmare, să dea naștere unei situații speciale dezavantajoase pentru persoanele care au o asemenea origine etnică în comparație cu alte persoane (pct. 107);
- o asemenea situație dezavantajoasă ține în special de caracterul jignitor și stigmatizant al practicii în litigiu și de faptul că aceasta face extrem de dificilă, dacă nu chiar imposibilă consultarea de către utilizatorul final a contorului său de energie electrică în vederea unui control al consumului propriu (pct. 108);
- o dispoziție, un criteriu sau o practică aparent neutră, dar care poate crea o situație specială dezavantajoasă pentru persoane de o anumită rasă sau origine etnică, constituie o discriminare indirectă și, prin urmare, interzisă, în afară de cazul în care acea dispoziție, criteriu sau practică se justifică obiectiv, printr-un scop legitim, și în care mijloacele de atingere a aceluși scop sunt corespunzătoare și necesare (pct. 111);
- este necesar să se sublinieze că în cazul unei diferențe de tratament întemeiate pe rasă sau pe originea etnică noțiunea de justificare obiectivă trebuie interpretată în mod strict⁴ (pct. 112);
- societatea în litigiu arată că practica a fost instituită pentru a combate numeroasele degradări și manipulările contoarelor de energie electrică, precum și racordările nelegale care ar fi fost constatate în cartierul în cauză, astfel practica ar urmări atât să împiedice fraudele și abuzurile, cât și să protejeze persoanele de riscurile pe care asemenea conduite le presupun pentru viața și sănătatea lor și să asigure calitatea și securitatea sistemului de furnizare a energiei electrice în interesul tuturor utilizatorilor (pct. 113);
- luate în ansamblu, asemenea obiective constituie obiective legitime recunoscute în dreptul Uniunii (pct. 114);

---

⁴ Curtea Europeană a Drepturilor Omului (în continuare, CEDO) consideră că „*nicio diferențiere de tratament bazat în mod exclusiv sau decisiv pe originea etnică a unei persoane nu poate fi justificat obiectiv în societatea democratică contemporană, construită pe principiile pluralismului și respectului față de diferențele culturale*” (*Timishev c. Rusiei*, 13 decembrie 2005, §58).

- măsurile examinate trebuie să se justifice obiectiv prin asemenea scopuri (pct. 115);
- în împrejurări precum cele în discuție și întrucât CHEZ RB se sprijină, în scopul justificării practicii în litigiu, pe existența a numeroase degradări și a numeroase racordări nelegale la contoarele de energie electrică care s-ar fi produs în trecut în cartierul în cauză și pe riscul perpetuării unor asemenea conduite, societății îi revine cel puțin sarcina de a stabili obiectiv, pe de o parte, existența și amploarea efectivă a conduitelor ilicite respective și, pe de altă parte, și având în vedere împrejurarea că au trecut de atunci aproape 25 de ani, motivele precise pentru care ar exista, în situația de fapt actuală, în cartierul în cauză, un risc major ca astfel de degradări și de racordări nelegale la contoarele de energie electrică să se perpetueze (pct. 116);
- în cadrul sarcinii probei care îi revine în această privință, CHEZ RB nu se poate mulțumi să susțină că asemenea conduite și riscuri sunt „notorii”, astfel cum pare să fi procedat în fața instanței de trimitere (pct. 117);
- dacă CHEZ RB este în măsură să stabilească că practica în litigiu urmărește în mod obiectivele legitime invocate de ea, va mai fi necesar să se stabilească faptul că această practică constituie un mijloc adecvat și necesar pentru atingerea obiectivelor menționate (pct. 118);
- în principiu și sub rezerva aprecierilor de fapt definitive care sunt de competența instanței de trimitere, o practică precum cea în litigiu pare să fie de natură a permite combaterea eficace a conduitelor ilicite din speță, pretins ținute, astfel încât condiția privind caracterul adecvat al unei asemenea practici în scopul atingerii obiectivelor legitime susținute pare să fie îndeplinită (pct. 119);
- în ceea ce privește condiția privind caracterul necesar, în același scop, al practicii în litigiu, va reveni în special instanței de trimitere sarcina de a verifica dacă cartierele urbane, precum cel în discuție în litigiul principal, în care CHEZ RB a pus în aplicare practica în litigiu prezintă asemenea particularități încât alte măsuri adecvate și mai puțin restrictive nu ar permite soluționarea problemelor întâmpinate (pct. 120);
- autoritatea de egalitate din Bulgaria a arătat că alte companii de distribuire a energiei electrice ar fi renunțat la practica în litigiu, privilegiind alte tehnici în scopul combaterii degradărilor și manipularilor, reamplasând în același timp, în cartierele în cauză, contoarele de energie electrică la o înălțime normală (pct. 121);
- revine instanței de trimitere sarcina de a verifica dacă există alte măsuri adecvate și mai puțin restrictive pentru atingerea obiectivelor invocate de CHEZ RB și, în caz afirmativ, de a constata că practica în litigiu nu poate fi considerată necesară (pct. 122);
- presupunând că nu poate fi identificată nicio altă măsură la fel de eficace precum practica în litigiu, instanța de trimitere va trebui să mai verifice dacă inconvenientele cauzate de practica în litigiu nu sunt disproporționate în raport cu obiectivele urmărite și dacă această practică nu aduce atingere în mod excesiv intereselor legitime ale persoanelor care locuiesc în cartierele în cauză (pct. 123);
- instanța națională va trebui, în primul rând, să aibă în vedere interesul legitim al utilizatorilor finali de energie electrică de a avea acces la furnizarea de energie electrică în condiții care să nu aibă efect jignitor sau stigmatizant (pct. 124);
- instanței naționale îi va reveni de asemenea sarcina de a lua în considerare caracterul în același timp constrângător, generalizat și depășit al practicii în litigiu, care, cu certitudine, este impusă fără distincție și în mod durabil tuturor locuitorilor cartierului în cauză, cu toate că, fapt

pe care este necesar să îl verifice, majorității acestora nu le-ar fi imputabilă nicio conduită ilicită și aceștia nu ar putea fi ținuți răspunzători pentru asemenea acte cauzate de terți (pct. 125);

- instanța națională va trebui să țină seama de interesul legitim al consumatorilor finali care locuiesc în cartierul în cauză de a putea consulta și controla în mod efectiv și regulat consumul de energie electrică propriu, interes și control care au fost recunoscute și încurajate în mod expres de legiuitorul Uniunii (pct. 126);

- deși din considerarea tuturor elementelor de apreciere care precedă pare că trebuie să se rețină că practica în litigiu nu poate fi justificată, în măsura în care inconvenientele cauzate de aceasta par disproporționate în raport cu scopurile vizate, revine instanței de trimitere să efectueze aprecierile finale care se impun în această privință (pct. 127).

Soluție:

- directiva se opune unei dispoziții naționale care prevede că, pentru a exista o discriminare indirectă întemeiată pe rasă sau originea etnică, situația specială dezavantajoasă trebuie să fi fost cauzată de motive de rasă sau de origine etnică;

- noțiunea de dispoziție, criteriu sau practică „aparent neutră” se înțelege ca fiind o dispoziție, un criteriu sau o practică care sunt formulate sau aplicate aparent în mod neutru, adică în considerarea unor factori diferiți de caracteristica protejată, iar nu echipolenți cu aceasta;

- noțiunea „situație specială dezavantajoasă” nu desemnează situația de inegalitate deosebit de nefavorabilă, vădită și gravă, ci înseamnă că în special persoanele de o anumită rasă sau origine etnică sunt cele care sunt dezavantajate, ca urmare a dispoziției, a criteriului sau a practicii în discuție;

- presupunând că o practică precum cea în discuție în litigiul principal nu constituie o discriminare directă, o asemenea practică poate astfel constitui în principiu o practică aparent neutră care creează o situație specială dezavantajoasă pentru persoanele care au o anumită origine etnică în comparație cu alte persoane;

- practica în litigiu nu poate fi justificată obiectiv de dorința de a asigura securitatea rețelei de transport al energiei electrice și înregistrarea corespunzătoare a consumului de energie electrică decât cu condiția ca măsura menționată să nu depășească limitele a ceea ce este adecvat și necesar pentru realizarea acestor obiective legitime și ca inconvenientele cauzate să nu fie disproporționate în raport cu scopurile astfel vizate; această situație nu se regăsește dacă se constată, fapt pe care trebuie să îl verifice instanța de trimitere, fie că există alte măsuri adecvate și mai puțin restrictive care permit atingerea obiectivelor menționate, fie, în lipsa unor asemenea măsuri, că măsura menționată aduce o atingere disproporționată interesului legitim al utilizatorilor finali de energie electrică care locuiesc în cartierul în cauză, populat în principal de locuitori de origine romă, de a avea acces la furnizarea de energie electrică în condiții care să nu aibă efect jignitor sau stigmatizant și care să le permită să își controleze în mod regulat consumul de energie electrică propriu.

2.4. Apărarea drepturilor

Privind apărarea drepturilor **Directiva 2000/43/CE** prevede: „Statele membre trebuie să se asigure că procedurile judiciare și/sau administrative, inclusiv acolo unde acestea reclamă necesitatea procedurilor de conciliere, pentru îndeplinirea obligațiilor ce derogă din această Directivă, sunt disponibile tuturor persoanelor care se consideră nedreptățiți prin neaplicarea în cazul lor a principiului tratamentului egal, chiar și după relația în cadrul căreia discriminarea s-a manifestat a luat sfârșit” (art. 7 alin. 1). „Statele membre trebuie să asigure pentru

asociații, organizații sau persoane juridice care, în conformitate cu criteriile stabilite prin legislația internă, au un interes legitim în respectarea dispozițiilor prezentei directive posibilitatea de a întreprinde orice procedură judiciară și/sau administrativă disponibilă, în numele sau în sprijinul reclamantului, pentru respectarea obligațiilor care decurg din prezenta directivă” [art. 7 alin. (2)].

O.G. nr. 137/2000 prevede următoarele atribuții ale CNCD: „În vederea combaterii faptelor de discriminare, Consiliul își exercită atribuțiile în următoarele domenii:

- a) prevenirea faptelor de discriminare;
- b) medierea faptelor de discriminare;
- c) investigarea, constatarea și sancționarea faptelor de discriminare;
- d) monitorizarea cazurilor de discriminare;
- e) acordarea de asistență de specialitate victimelor discriminării” [art. 19 alin. (1)].

„Consiliul își exercită competențele la sesizarea unei persoane fizice sau juridice ori din oficiu” [art. 19 alin. (2)].

„Persoana care se consideră discriminată poate formula în fața instanței de judecată o cerere pentru acordarea de despăgubiri și restabilirea situației anterioare discriminării sau anularea situației create prin discriminare, potrivit dreptului comun. Cererea este scutită de taxă judiciară de timbru și nu este condiționată de sesizarea Consiliului” [art. 27 alin. (1)].

„Organizațiile neguvernamentale care au ca scop protecția drepturilor omului sau care au interes legitim în combaterea discriminării au calitate procesuală activă în cazul în care discriminarea se manifestă în domeniul lor de activitate și aduce atingere unei comunități sau unui grup de persoane” [art. 28 alin. (1)]. „Organizațiile prevăzute la alin. (1) au calitate procesuală activă și în cazul în care discriminarea aduce atingere unei persoane fizice, la cererea acestuia din urma” [art. 28 alin. (2)].

Cauza C-54/07 („Feryn”)

CENTRUM VOOR GELIJKHEID VAN KANSEN EN VOOR RACISMEBESTRIJDING împotriva FIRMA FERYN NV

10 iulie 2008

Scurtă prezentare: conform celor arătate la cap. 2.2.1.

Analiză:

- din textul directivei nu se poate deduce că în lipsa unui reclamant identificabil nu se poate constata existența discriminării (pct. 23);
- obiectivele directivei ar fi limitate dacă interpretarea ar fi că doar un candidat respins de la angajare care se consideră victimă a unei discriminări directe poate începe o procedură judiciară împotriva angajatorului (pct. 24);
- existența discriminării directe nu presupune existența unui reclamant identificabil care să susțină că ar fi fost victima unei astfel de discriminări (pct. 25);
- căile legale trebuie să fie la dispoziția persoanelor care se consideră nedreptățite ca urmare a unei discriminări, însă directiva nu interzice statelor membre să adopte sau să mențină dispoziții mai favorabile pentru protejarea principiului egalității de tratament (pct. 26);
- directiva nu se opune ca statele membre să prevadă în legislația lor națională, pentru asociațiile care au un interes legitim în respectarea dispozițiilor prezentei directive ori pentru organismul sau pentru organismele desemnate pentru implementarea directivei, dreptul de a iniția orice procedură judiciară sau administrativă care urmărește respectarea obligațiilor ce

decurg din directivă, fără a acționa în numele unui reclamant determinat sau în lipsa unui reclamant identificabil; este de competența instanței naționale să aprecieze dacă legislația sa oferă o astfel de posibilitate (pct. 27);

2.5. Inversarea sarcinii probei

Directiva 2000/43/CE stabilește principiul inversării sarcinii probei în domeniul discriminării: „Statele membre iau măsurile care sunt necesare, în conformitate cu sistemele lor judiciare, pentru ca, atunci când o persoană care se consideră nedreptățită prin nerespectarea principiului egalității de tratament prezintă, în fața unei autorități sau a altei instanțe judecătorești competente, fapte pe baza cărora se poate prezuma că a avut loc o discriminare directă sau indirectă, pârâțul să fie obligat să dovedească faptul că nu a avut loc o încălcare a principiului egalității de tratament” [art. 8 alin. (1)].

Acest principiu apare și în **O.G. nr. 137/2000**: „Persoana interesată va prezenta fapte pe baza cărora poate fi prezumată existența unei discriminări directe sau indirecte, iar persoanei împotriva căreia s-a formulat sesizarea îi revine sarcina de a dovedi că nu a avut loc o încălcare a principiului egalității de tratament. În fața Colegiului director se poate invoca orice mijloc de probă, respectând regimul constituțional al drepturilor fundamentale, inclusiv înregistrări audio și video sau date statistice” [art. 20 alin. (6), care se referă la petiții adresate către CNCJ]; „Persoana interesată va prezenta fapte pe baza cărora poate fi prezumată existența unei discriminări directe sau indirecte, iar persoanei împotriva căreia s-a formulat sesizarea îi revine sarcina de a dovedi că nu a avut loc o încălcare a principiului egalității de tratament. În fața instanței se poate invoca orice mijloc de probă, respectând regimul constituțional al drepturilor fundamentale, inclusiv înregistrări audio și video sau date statistice” [art. 27 alin. (4), care se referă la acțiuni în fața instanțelor de judecată].

A. Cauza C-54/07 („Feryn”)

CENTRUM VOOR GELIJKHEID VAN KANSEN EN VOOR RACISMEBESTRIJDING împotriva
FIRMA FERYN NV

10 iulie 2008

Scurtă prezentare: conform celor arătate la cap. 2.2.1.

Analiză:

- pârâțului îi revine sarcina să dovedească faptul că nu a avut loc o încălcare a principiului egalității de tratament atunci când anumite fapte permit să se prezume existența unei discriminări directe sau indirecte, iar obligația de a face dovada contrară, care incumbă astfel autorului prezumat al unei discriminări, nu depinde decât de constatarea unei prezumții de discriminare, din moment ce aceasta se întemeiază pe fapte dovedite (pct. 30);
- pot constitui astfel de fapte de natură să prezume o politică discriminatorie de angajare declarații prin care un angajator informează în mod public că, în cadrul politicii sale de angajare, nu va angaja salariați de o anumită origine etnică sau rasială (pct. 31);
- prin urmare angajatorului îi revine obligația de a face dovada că nu a încălcat principiul egalității de tratament, ceea ce se poate realiza, printre altele, demonstrând că practica reală de angajare a întreprinderii nu corespunde declarațiilor sale (pct. 32);
- este de competența instanței de trimitere, pe de o parte, să verifice dacă faptele reproșate angajatorului menționat sunt dovedite și, pe de altă parte, să aprecieze dacă elementele pe care acesta le prezintă în sprijinul afirmațiilor sale, potrivit cărora el nu a încălcat principiul egalității de tratament, sunt suficiente (pct. 33).

Soluție: declarațiile publice prin care un angajator informează că, în cadrul politicii sale de recrutare, nu va angaja salariați cu o anumită origine etnică sau rasială sunt suficiente pentru a se prezuma existența unei politici de angajare direct discriminatorii; acestui angajator îi incumbă, așadar, obligația de a dovedi că nu a existat o încălcare a principiului egalității de tratament; el poate face acest lucru demonstrând că practica reală de angajare a întreprinderii nu corespunde declarațiilor sale.

B. Cauza C-415/10 („Meister”)

GALINA MEISTER împotriva SPEECH DESIGN CARRIER SYSTEMS GMBH

19 aprilie 2012

Scurtă prezentare: reclamanta de origine rusă a depus documentele solicitate pentru angajare, dar nu a fost chemată pentru interviu, după care la un nou anunț al firmei și-a depus din nou candidatura, la care a fost la fel ignorată, astfel ridică întrebarea dacă lipsa unui răspuns privind motivele refuzului prezintă prezumție pentru discriminare sau nu⁵.

Analiză:

- statele membre trebuie să ia măsurile care sunt necesare, în conformitate cu sistemele lor judiciare, pentru ca, atunci când o persoană care se consideră nedreptățită prin nerespectarea principiului egalității de tratament prezintă, în fața unei jurisdicții sau a unei alte instanțe competente, fapte pe baza cărora se poate prezuma că a avut loc o discriminare directă sau indirectă, pârâtul să fie obligat să dovedească faptul că nu a avut loc o încălcare a principiului menționat (pct. 34);

- persoanei care se consideră nedreptățită prin nerespectarea principiului egalității de tratament îi incumbă, într-o primă fază, sarcina să demonstreze fapte pe baza cărora să se poată prezuma existența unei discriminări directe sau indirecte; numai în cazul în care această persoană a demonstrat existența unor asemenea fapte îi revine pârâtului, într-o a doua fază, sarcina de a proba că nu a avut loc o încălcare a principiului nediscriminării (pct. 36);

- revine instanței judecătorești naționale sau unui alt organ competent sarcina să aprecieze, în conformitate cu dreptul național și/sau cu practicile naționale, faptele care permit prezumarea unei discriminări directe sau indirecte (pct. 37);

- prevederea are drept obiectiv să garanteze o mai mare eficiență a măsurilor adoptate de statele membre pentru punerea în aplicare a principiului egalității de tratament, pentru a permite tuturor persoanelor care se consideră lezate prin neaplicarea în raport cu ele a acestui principiu să urmărească valorificarea drepturilor lor pe cale judiciară, după ce au recurs, eventual, la alte autorități competente (pct. 38);

- directiva nu prevede în favoarea persoanei care se consideră nedreptățită prin nerespectarea, în privința sa, a principiului egalității de tratament un drept specific de a avea acces la informații pentru a fi în măsură să demonstreze fapte pe baza cărora se poate prezuma existența unei discriminări directe sau indirecte în conformitate cu această dispoziție, însă nu se poate exclude că un refuz al dezvăluirii de informații din partea pârâtului, în cadrul demonstrării unor asemenea fapte, ar putea să compromită realizarea obiectivului urmărit de această directivă și astfel să priveze în special dispoziția de efectul său util (pct. 39);

---

⁵ S-a solicitat analiza nu doar din perspectiva Directivei 2000/43/CE, dar și a prevederilor similare referitoare la inversarea sarcinii probei din Directiva 2000/78/CE [art. 10 alin. (1)], Directiva 2006/54/CE [art. 19 alin. (1)].

• instanța de trimitere are obligația să se asigure că refuzul pârâtului de a acorda accesul la informații în cadrul demonstrării faptelor care permit să se prezume existența unei discriminări indirecte sau indirecte în detrimentul reclamantei nu riscă să compromită realizarea obiectivelor urmărite de directivă; revine instanței menționate obligația, printre altele, de a lua în considerare toate împrejurările din cauza principală pentru a stabili dacă există suficiente indicii pentru ca faptele pe baza cărora se poate prezuma existența unei asemenea discriminări să fie considerate ca demonstrate (pct. 42);

• dreptul național sau practicile naționale ale statelor membre pot prevedea în special că discriminarea indirectă poate fi stabilită prin toate mijloacele, inclusiv pe baza unor date statistice (pct. 43);

• printre elementele care pot fi luate în considerare figurează în special împrejurarea că angajatorul pare să îi fi refuzat pârâtei orice acces la informațiile a căror comunicare a fost solicitată de ea (pct. 44);

• pot fi luate în considerare de asemenea, printre altele, împrejurarea că reclamatul nu contestă faptul că nivelul de calificare al pârâtei corespunde celui menționat în anunțul de recrutare, precum și dubla împrejurare că, în pofida acestei situații, angajatorul nu a convocat-o la un interviu de angajare și că persoana interesată nu a fost convocată nici în cadrul noii proceduri de selecție a candidaților pentru ocuparea respectivului loc de muncă (pct. 45)

Soluție: directiva trebuie interpretată în sensul că nu prevede dreptul unui lucrător care invocă în mod plauzibil faptul că îndeplinește condițiile cuprinse într-un anunț de recrutare și a cărui candidatură nu a fost reținută de a avea acces la informațiile care precizează dacă angajatorul, la finalul procedurii de recrutare, a angajat un alt candidat; totuși, nu se poate exclude că un refuz al unui pârât de a permite accesul la informații poate constitui unul dintre elementele care trebuie avute în vedere în cadrul demonstrării faptelor pe baza cărora se poate prezuma existența unei discriminări directe sau indirecte; instanța de trimitere are obligația, luând în considerare toate împrejurările litigiului cu care este sesizată, să verifice dacă această situație se regăsește în cauza principală.

2.6. Sancțiuni

Privind sancționarea discriminării rasiale Directiva 2000/43/CE prevede: „Statele membre trebuie să-și prezinte reglementările cu privire la sancțiunile aplicabile încălcărilor prevederilor interne adoptate prin această Directivă și să ia toate măsurile necesare pentru a asigura aplicarea acestora. Sancțiunile, care trebuie să cuprindă plata compensațiilor pentru victime, trebuie să fie eficiente și proporționate” (art. 15).

O.G. nr. 137/2000 are următoarele prevederi relevante:

„Contravențiunile prevăzute la art. 2 alin. (2), (4), (5) și (7), art. 6-9, art. 10, art. 11 alin. (1), (3) și (6), art. 12, 13, 14 și 15 se sancționează cu amendă de la 1.000 lei la 30.000 lei, dacă discriminarea vizează o persoană fizică, respectiv cu amendă de la 2.000 lei la 100.000 lei, dacă discriminarea vizează un grup de persoane sau o comunitate” [art. 26 alin. (1)];

„Consiliul sau, după caz, instanța de judecată poate obliga partea care a săvârșit fapta de discriminare să publice, în mass-media, un rezumat al hotărârii de constatare, respectiv al sentinței judecătorești” [art. 26 alin. (2)];

„Persoana care se consideră discriminată poate formula în fața instanței de judecată o cerere pentru acordarea de despăgubiri și restabilirea situației anterioare discriminării sau anularea situației create prin discriminare, potrivit dreptului comun. Cererea este scutită de taxă judiciară de timbru și nu este condiționată de sesizarea Consiliului” [art. 27 alin. (1)].

Cauza C-54/07 („Feryn”)

CENTRUM VOOR GELIJKHEID VAN KANSEN EN VOOR RACISMEBESTRIJDING împotriva FIRMA FERYN NV

10 iulie 2008

Scurtă prezentare: conform celor arătate la cap. 2.1.

Analiză:

- se impune statelor membre obligația de a stabili norme privind sancțiunile aplicabile încălcărilor dispozițiilor de drept intern adoptate în aplicarea directivei, iar aceste sancțiuni trebuie să fie eficiente, proporționale și descurajante, totodată sancțiunile pot cuprinde plata de compensații pentru victimă (pct. 36);

- se impune astfel statelor membre obligația de a introduce în ordinea lor juridică internă măsuri suficient de eficiente pentru a realiza obiectivul directivei și de a face în așa fel, încât aceste măsuri să poată fi invocate efectiv în fața instanțelor naționale pentru ca protecția jurisdicțională să fie efectivă și eficace; totuși, directiva nu impune sancțiuni determinate, ci lasă statelor membre libertatea de a alege între diferitele soluții (pct. 37);

- într-un caz în care nu există o victimă directă a unei discriminări, dar în care un organism, care este abilitat în acest sens prin lege, solicită ca o discriminare să fie constatată și sancționată, sancțiunile care trebuie să fie prevăzute în dreptul național și trebuie să fie eficiente, proporționale și descurajante (pct. 38);

- sancțiunile pot consta, după caz, dacă pare potrivit față de situația în discuție în acțiunea principală, în constatarea discriminării de către instanța sau de către autoritatea administrativă competentă, însoțită de gradul de publicitate adecvat, costul acesteia fiind în sarcina părâtului; de asemenea, sancțiunile pot consta în somația adresată angajatorului, potrivit normelor impuse de dreptul național, de a înceta practica discriminatorie constatată, însoțită, după caz, de penalități cu titlu cominatoriu; în plus, acestea pot consta în acordarea de despăgubiri organismului care a inițiat procedura (pct. 39).

Soluție: sancțiunile care se aplică în cazul încălcării dispozițiilor de drept intern adoptate pentru transpunerea acestei directive trebuie să fie eficiente, proporționale și descurajante și atunci când nu există o victimă identificabilă.

III. Concluzii

Privind legislația și practica națională poate avea o relevanță mai specială **Cauza „CHEZ Razpredelenie Bulgaria”**, în care CJUE arată că discriminarea nu este condiționată de atingerea unui anumit drept. O astfel de interpretare contravine practicii CEDO, care consideră că în cazul aplicării art. 14 din Convenție discriminarea trebuie să fie așezată în domeniul unui drept prevăzut însuși de Convenție, iar în cazul Protocolului adițional nr. 12 discriminarea trebuie conexasă cu un drept garantat de legislația națională sau de tratatele internaționale ratificate de respectiva țară. Această practică a CEDO a influențat atât legislația din România⁶,

---

⁶ Conform art. 2 alin. (1) din O.G. nr. 137/2000, „Potrivit prezentei ordonanțe, prin discriminare se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenență la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau efect *restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege*, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice” (s.n.).

cât și practica CNCD și a instanțelor din România. Soluția CJUE ar putea avea efectul modificării legislației și a aplicării legii din România. Ca și contraargument la o astfel de modificare ar veni în primul rând aceeași practică a CNCD și a instanțelor naționale de a acorda caracter de lege prevederilor contractuale și cvasicontractuale: spre exemplu din moment ce o firmă acordă din propriu inițiativă anumite avantaje angajaților (cum ar fi tichetele de masă), neprevăzute de legislație ca fiind obligatorii, aceste avantaje trebuie acordate fără diferențieri nejustificate. Un alt contraargument, de ordin legislativ, ar putea fi modul în care diferitele prevederi ale O.G. nr. 137/2000 definesc discriminarea: spre exemplu art. 2 alin. (4) nu condiționează discriminarea de atingerea unui drept: „Orice comportament activ ori pasiv care, prin efectele pe care le generează, favorizează sau defavorizează nejustificat ori supune unui tratament injust sau degradant o persoană, un grup de persoane sau o comunitate față de alte persoane, grupuri de persoane sau comunități atrage răspunderea contravențională conform prezentei ordonanțe, dacă nu intră sub incidența legii penale”.

Un alt element care merită luat în considerare este sancțiunea. Deși legislația națională este conformă cu cerințele Directivei 2000/43/CE, în practică, CNCD aplică de foarte multe ori doar sancțiuni simbolice (inclusiv avertismente în locul amenzilor), deși practica CJUE arată că discriminarea rasială (etnică) este o formă gravă de discriminare care necesită sancțiuni descurajante.